

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE
NAIH nyilvántartási szám: 40689

Az alapvető jogok biztosának

JELENTÉSE

az AJB-172/2017. számú ügyben

Érintett szerv: Nemzetgazdasági Minisztérium

2017.

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az AJB- 172/2017. számú ügyben**

Előadó: dr. Kozicz Ágnes

1. Az eljárás megindítása, előzmények

Egy látássérült panaszos fordult hozzám beadvánnyal az online pénztárgépek látássérültek számára megoldhatatlan használatával kapcsolatban.

Tekintettel arra, hogy a feladat- és hatáskörömet szabályozó 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 1. § (3) bekezdése értelmében az alapvető jogok biztosa tevékenysége során – különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával – megkülönböztetett figyelmet fordít a 2007. évi XCII. törvénnyel kihirdetett, a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény (a továbbiakban: CRPD) végrehajtásának segítésére, védelmére és ellenőrzésére, a panaszbeadvány nyomán az Ajbt. 20. § (1) bekezdése alapján vizsgálatot indítottam.

A vizsgálat eredményes befejezése érdekében az Ajbt. 21. § (1) bekezdése alapján tájékoztatást kértem *a parlamenti és adóügyekért felelős államtitkártól, valamint a Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetségének (a továbbiakban: MVGYSZ) elnökétől.*

2. Érintett alkotmányos jogok és alapelvek

- *A jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság követelménye és a tisztességes eljáráshoz való jog* [Alaptörvény B) cikk (1) „Magyarország független, demokratikus jogállam.”];
- *A nemzetközi jogi kötelezettségek és a belső jog összhangja* [Alaptörvény Q) cikk (2)-(3) bekezdés „Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítja a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját. Magyarország elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait. A nemzetközi jog más forrásai jogszabályban történő kihirdetésükkel válnak a magyar jogrendszer részévé.”];
- *Az emberi méltósághoz való jog* [Alaptörvény II. cikk „Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.”];
- *Az egyenlő bánásmód követelménye és az esélyegyenlőség előmozdításának elve* [Alaptörvény XV. cikk (1)-(2)-(5) bekezdés „A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes. Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékossg, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja. Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.”
- *A fogyatékossgal élők kiemelt védelme* [Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdés „Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.”]

3. Alkalmazott jogszabályok

- A fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ Egyezmény (Magyarországon kihirdette a 2007. évi XCII. törvény, a továbbiakban: CRPD)
- Magyarország Alaptörvénye
- A szerződések jogáról szóló Bécsi szerződés (Magyarországon kihirdette a 1987. évi 12. törvényerejű rendelet)

- A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény (a továbbiakban: Fot.)
- Az általános forgalmi adóról szóló 2007. évi CXXVII. törvény (a továbbiakban: Áfa törvény)
- A munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (a továbbiakban: Mt.)
- A pénztárgépek műszaki követelményeiről, a nyugtakibocsátásra szolgáló pénztárgépek forgalmazásáról, használatáról és szervizeléséről, valamint a pénztárgéppel rögzített adatok adóhatóság felé történő szolgáltatásáról szóló 48/2013. (XI. 15.) NGM rendelet (a továbbiakban: Pénztárgéprendelet)

4. A megállapított tényállás

4.1. Panaszbeadvány

A beadvány szerint panaszos vak, és masszörként dolgozik. A 2017. január elsejétől kötelezően alkalmazandó online pénztárgépet megvásárolta, mivel azonban az nem akadálymentesített, vak személyként nem tudja alkalmazni, így a vonatkozó jogszabályban meghatározott kötelezettségeit sem tudja teljesíteni. Panaszos tájékoztatást kért a Nemzeti Adó és Vámhivaltól, valamint a Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetségétől is, érdemi választ azonban nem kapott. Arra vonatkozó aggodalmát is kifejezte a hozzám forduló, hogy az akadálymentesített online pénztárgép, illetve egyéb megoldás hiányában a munkavégzését kénytelen felfüggeszteni.

4.2. A megkeresett szervek válaszai

4.2.1. A parlamenti és adóügyekért felelős államtitkár válasza

Az államtitkártól a panaszbeadványban felvetettekkel kapcsolatos szakmai álláspontjáról kértem tájékoztatást, illetve kértem, hogy válaszában a kérdéseimre is térjen ki. Az államtitkár válaszait az egyes kérdéseket követően részletezem.

1. Miként tervezik egyenlő eséllyel hozzáférhetővé tenni a vak, illetve látássérült masszörök számára az online pénztárgépek használatát?

Az online pénztárgép használati kötelezettség a nyugta- és számla- kibocsátási kötelezettség teljesítésének gépiesített formája; az erre vonatkozó részletes szabályokat előíró jogszabály Pénztárgéprendelet jelenleg sem zárja ki, hogy olyan, a Pénztárgéprendelet műszaki követelményekre vonatkozó előírásainak egyébként megfelelő pénztárgép kerüljön forgalomba, amely alkalmazkodik a vakok és gyengén látók igényeihez is. Ebből következően *a pénztárgép forgalmazóknak lehetőségük van arra, hogy a vakok és gyengén látók részére online pénztárgépet fejlesszenek ki.*

2. Tudomásuk szerint elérhető-e a kereskedelmi forgalomban olyan pénztárgép, amelyet a látássérült személyek is tudnak használni? A tárca tudomása szerint jelenleg nincs a piacon a látássérült személyek speciális igényeinek (is) megfelelő, akadálymentesített online pénztárgép. Azonban *megvizsgálják annak lehetőségét, hogy maga a Pénztárgéprendelet támasszon olyan követelményeket, amelyek a pénztárgépek vakok és gyengén látók általi alkalmazhatóságát garantálják.*

3. Online pénztárgép helyett milyen jogtechnikai megoldás lenne alkalmas a nyugtaadási kötelezettségük teljesítésére a panaszoshoz hasonló helyzetben lévő adózók számára? A Pénztárgéprendelet 2017. január 1-től hatályos módosítását megelőzően is kellett a masször tevékenységet folytató adóalanyoknak az Áfa törvény 166. § (1) bekezdése alapján nyugtát kiállítaniuk. A kötelezettség annyiban változott 2017. január 1. óta, hogy ettől az időponttól kezdve a TEÁOR 96.04 Fizikai közérzetet javító szolgáltatás csoportba tartozó masszöri szolgáltatást végző adóalanyok nyugtaadási kötelezettségüknek kizárólag online pénztárgéppel tehetnek eleget. Az Áfa törvény 166. § (2) bekezdése ugyanakkor lehetőséget biztosít arra, hogy nyugta helyett számla kiállításáról

gondoskodjon az adóalany, amivel mentesül a gépi kiállítású nyugtakibocsátási kötelezettség alól. Ebből következően a panaszoshoz hasonló helyzetben lévő adózóknak az jelenthet megoldást, hogy *számla kiállításáról gondoskodnak, amellyel mentesülnek a nyugtaadási kötelezettség teljesítése alól*. Ezzel kapcsolatban a tájékoztatás kitért arra, hogy a kibocsátott számlák keltét, sorszámát, a vevő nevét és címét, továbbá az ellenérték adót is tartalmazó összegét, adómentesség esetén az ellenérték összegét – a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (a továbbiakban: NAV) által meghatározott struktúrában – a számla kibocsátásának keltét alapul véve naponkénti bontásban, havonta, a tárgyhónapot követő hónap 15. napjáig, elektronikus úton meg kell küldeni a NAV-nak.

4.2.2. Az MVGYOSZ elnökének válasza

Az MVGYOSZ elnöke elsősorban a panaszbeadványban megfogalmazott tényállásra reagált. Az online pénztárgép használatával kapcsolatban minden a Szövetséghez forduló látássérült személyt tájékoztattak arról, hogy a kötelező pénztárgép használatát számla adásával lehet kikerülni és megoldani. Az ügy fontosságára tekintettel ezen információt az MVGYOSZ hírlevelében is közölték.

Véleménye szerint az akadálymentesített online pénztárgép hiánya miatt panaszos a munkavégzését nem lesz kénytelen felfüggeszteni, mert számla adásával kiválthatja a pénztárgép használatát.

A kérdéseimre az elnök a következőket válaszolta:

1. Rendelkezik-e arra vonatkozó információval, hogy az illetékes tárca miként tervezi egyenlő eséllyel hozzáférhetővé tenni a vak, illetve látássérült masszőrök számára az online pénztárgépek használatát?

Ezzel kapcsolatban a nemzetgazdasági miniszterhez fordult és kérte, hogy a Pénztárgéprendelet során következő módosítása során legyenek figyelemmel a látássérült emberek érdekeire is. Az elnök nemzetgazdasági minisztertől kapott tájékoztatása szerint az online pénztárgép használati kötelezettség a nyugta- és számlakibocsátási kötelezettség teljesítésének gépiesített formája; az erre vonatkozó részletes szabályokat előíró Pénztárgéprendelet jelenleg sem tiltja, hogy olyan – a Pénztárgéprendelet műszaki követelményekre vonatkozó előírásainak egyébként megfelelő – pénztárgép kerüljön forgalomba, amely alkalmazkodik a vakok és gyengénlátók igényeihez is.

Ugyanakkor a miniszter kitért arra is, hogy az elnök Pénztárgéprendelet továbbfejlesztésére irányuló javaslatát megfontolásra érdemesnek tartja, ezért meg fogják vizsgálni annak lehetőségét, hogy a Pénztárgéprendelet támasszon olyan követelményeket, amelyek a pénztárgépek vakok és gyengénlátók általi alkalmazhatóságát garantálják. Ebben a munkában számítanak a Szövetség konkrét fejlesztési javaslataira is.

2. Tudomásuk szerint elérhető-e a kereskedelmi forgalomban olyan pénztárgép, amelyet látássérült személyek is tudnak használni?

A Szövetség munkatársainak tudomása szerint nincs kereskedelmi forgalomban olyan pénztárgép, amelyet látássérült személyek is tudnak használni.

3. Van-e tudomása arról, hogy az online pénztárgép-használat helyett milyen jogtechnikai megoldás lenne alkalmas a nyugtaadási kötelezettségük teljesítésére a panaszoshoz hasonló helyzetben lévő adózók számára?

E kérdés kapcsán az elnök állásfoglalást kért a NAV-tól a látássérült gyógymasszőrök online pénztárgép használati kötelezettségéről, amelyre az alábbi választ kapta: az Áfa törvény lehetőséget biztosít arra, hogy az adóalany nyugta helyett számla kibocsátásáról gondoskodjon. Ebben az esetben az adóalany mentesül a Pénztárgéprendeletben előírt gépi nyugtakibocsátási kötelezettség, vagyis a pénztárgép használat alól. Így abban az esetben, ha egy gyógymasszőr esetleg eddig is számla kibocsátásával teljesítette a bizonylatadási kötelezettségét, akár változatlan formában folytathatja a korábbi erre vonatkozó gyakorlatát.

A NAV vezetőjének tájékoztatása részletezte továbbá a gyógymasszőrök online pénztárgép használati kötelezettségét aszerint, hogy milyen minőségben (önállóan, saját nevükben

vagy alkalmazottként), hol és milyen módon (kórházban, rendelőben, gyógyfürdőben, fitness szalonban, szállodában, orvosi rendelvény alapján vagy a nélkül stb.) végzik a tevékenységüket.

Amennyiben a gyögmasszőrök adóalanyi minőségben végzik tevékenységüket – alkalmazottként ugyanis nem nekik merül fel a pénztárgép használati kötelezettségük –, az általuk folytatott tevékenység TEÁOR szerinti besorolása lesz meghatározó.

A Pénztárgéprendelet 2017. január 1-től hatályos módosítása alapján a TEÁOR 96.04 szerinti Fizikai közérzetet javító szolgáltatás tevékenységet folytató adóalanyok nyugtaadási kötelezettségüknek kizárólag online pénztárgéppel tehetnek eleget, míg a TEÁOR 86.90 szerinti Egyéb humán-egészségügyi ellátás szolgáltatás végzése esetén nem áll fenn pénztárgép használati kötelezettség.

- *A TEÁOR 96.04 Fizikai közérzetet javító szolgáltatás* csoportba jellemzően azok a masszőri szolgáltatások tartozhatnak, amelyek frissítő jellegűek, nem orvosilag elrendelt, terápiás céllal végezik, és a masszőrök nem rendelkeznek, illetve nem szükséges rendelkezniük egészségügyi végzettséggel.
- *A TEÁOR 86.90 Egyéb humán-egészségügyi ellátás szolgáltatás* csoportba tartozó masszőri tevékenység besorolás szempontjából meghatározó jellemzői, hogy egészségügyi végzettséggel rendelkező személy, terápiás célú módszertan szerint, orvosi rendelvényre végezze, ehhez kapcsolódóan a besorolásnál szempont lehet az is, hogy ezt a szolgáltatást kik veszik, vehetik igénybe, OEP támogatással finanszírozott-e.

A TEÁOR szerinti besoroláson túl – amire a konkrét tevékenységi körülmények ismeretében kerülhet sor – figyelemmel kell lenni a tevékenység végzésének módjára is. Abban az esetben, ha egy gyögmasszőr által végzett *TEÁOR 96.04 Fizikai közérzetet javító szolgáltatás* csoportba tartozó szolgáltatás nyújtása egy masszázsszalonban vagy más ehhez hasonló helyen történik, fennáll a pénztárgép használati kötelezettség. Ha egy masszőr nem egy, hanem több ilyen helyen is végzi ezt a tevékenységet, akkor valamennyi helyszínen pénztárgépet kell használnia. Utóbbi esetben – mivel a Pénztárgéprendelet értelmében a több meghatározott helyen végzett tevékenység esetén a változó telephelyre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni – ún. hordozható pénztárgépet kell használni.

5.A vizsgálat megállapításai

5.1. A hatáskör tekintetében

A feladat- és hatáskörömet, valamint ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságaimat az Ajbt. határozza meg. A törvény 18. § (1) bekezdése alapján az alapvető jogok biztosához bárki fordulhat, ha megítélése szerint közigazgatási szerv, hatóság tevékenysége vagy mulasztása a beadványt tevő személy alapvető jogát sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár (a továbbiakban együtt: visszásság), feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálatát – már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

Az Ajbt. 1. § (3) bekezdése leszögezi továbbá, hogy a biztos tevékenysége során – különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával – megkülönböztetett figyelmet fordít a 2007. évi XCII. törvénnyel kihirdetett, a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény végrehajtásának segítésére, védelmére és ellenőrzésére. *A preventív alapjogvédelemre is hangsúlyt helyező ombudsmani gyakorlat* alapján a biztos mandátuma keretei között marad akkor, amikor az alapjogi aspektusú vizsgálatához nélkülözhetetlen módon, eljárása keretében, a konkrét alapjogsérelmek és ezen alapuló panaszok megelőzése érdekében áttekinti a releváns jogi szabályozást, feltérképezi és jelzi a jogalkotásért felelős szervek irányába a felmerülő aggályokat.

5.2. Az alapvető jogok tekintetében

A biztos egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggés-rendszer feltárása során autonóm, objektív és neutrális módon, kizárólag alapjogi érvek felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget mandátumának. Az ombudsmanintézmény megalakulása óta az országgyűlési biztos következetesen, zsinórmértékként támaszkodott az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos elvi megállapításaira, valamint – az ombudsmani jogvédelem speciális vonásainak megfelelően – alkalmazta az alapjog-korlátozós alkotmányosságát megítélni hivatott alapjogi tesztek.

Az Alkotmánybíróság a 22/2012. (V. 11.) AB határozatában arra mutatott rá, hogy „*az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírósági döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni*”. Ugyanakkor a testület a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatának indokolása során azt emelte ki, hogy az adott határozatban vizsgált törvényi rendelkezések esetében már az Alaptörvény negyedik módosítása alapján jár el a korábbi alkotmánybírósági határozatokban foglaltak felhasználhatóságát illetően. A testület ennek kapcsán elvi élel mondta ki azt, hogy „*az Alkotmánybíróság a hatályát veszített alkotmánybírósági határozat forrásként megjelölésével, a lényegi, az adott ügyben felmerülő alkotmányossági kérdés eldöntéséhez szükséges mértékű és terjedelmű tartalmi vagy szövegszerű megjelenítéssel hivatkozhatja vagy idézheti a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket. Az indokolásnak és alkotmányjogi forrásainak ugyanis a demokratikus jogállamban mindenki számára megismerhetőnek, ellenőrizhetőnek kell lennie, a jogbiztonság igénye az, hogy a döntési megfontolások átláthatóak, követhetőek legyenek. A nyilvános érvelés a döntés indoklásának létalapja. A korábbi határozatokban kifejtett érvek felhasználhatóságát az Alkotmánybíróság mindig esetről esetre, a konkrét ügy kontextusában vizsgálja*”.

Ha összevetjük az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében, az Alaptörvény XI. cikk (1)-(2) bekezdésében, valamint az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésében foglaltakat a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény 2. § (1) bekezdésének, 70/A. § (1) bekezdésének és 70/F. § (1) és (2) bekezdésének szövegével, akkor abból az állapítható meg, hogy a jelen vizsgálat tárgyát képező jogállamiság elve, az emberi méltósághoz való jog, az egyenlő bánásmód követelménye, tekintetében nem hoz olyan változást az Alaptörvény szövege, mely a korábbi alkotmánybírósági gyakorlat elvetését, tartalmi átértékelését alátámasztaná. Így elvi megállapításaim megfogalmazása, az alapjogok és az alkotmányos elvek értelmezése során – ellenkező tartalmú alkotmánybírósági döntés megszületéséig – irányadónak tekintem az Alkotmánybíróság által mind az Alaptörvény hatályba lépését megelőzően, mind az azt követően hozott határozataiban, azok indoklásában kifejtett megállapításokat, következtetéseket. Kiemelendő emellett, hogy az Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdése külön is tartalmazza, hogy Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.

5.2.1. A jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság követelménye

Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerint a Magyarország *független demokratikus jogállam*. Az Alkotmánybíróság már működése első éveiben elvi élel állapította meg, hogy a jogállam nélkülözhetetlen eleme a *jogbiztonság*. Az Alkotmánybíróság szerint a jogbiztonság az állam kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is *világosak, egyértelműek*, működésüket tekintve *kiszámíthatóak* és *előreláthatóak* legyenek a norma címzettjei számára.

Az irányadó alkotmánybírósági tézis szerint a jogállamiság elvéből folyó követelmény a közhatalom, a közigazgatás törvény alá rendeltsége: a közhatalommal rendelkező szervek a *jog által megállapított működési rendben*, a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott *korlátok között* fejtik ki tevékenységüket.¹ A közigazgatás törvényessége akkor valósul

¹ Lásd: 56/1991. (XI. 8.) AB határozat

meg, ha jogilag szabályozott eljárási keretek között működik, a jogkorlátozásra adott felhatalmazást pedig törvényi szinten pontosan kell meghatározni. Nem hagyható figyelmen kívül továbbá, hogy a *kiszámíthatóság – beleértve az egységes jogalkalmazást – és az eljárási garanciák biztosítása szorosan összekapcsolódik az egyes alanyi alapjogok, szabadságjogok védelmével, mintegy kölcsönösen feltételezik egymást.*

5.2.2. Az emberi méltósághoz való jog

Az Alaptörvény II. cikke alapján az emberi méltóság sérthetetlen, minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz. A korábban irányadó és az Alaptörvény hatályba lépését követően is hivatkozási pontot jelentő alkotmánybírói gyakorlat az emberi méltósághoz való joggal kapcsolatosan arra hívja fel a figyelmet, hogy a méltóság az emberi élettel eleve együtt járó minőség, amely oszthatatlan és korlátozhatatlan, s ezért minden emberre nézve egyenlő. Az egyenlő méltósághoz való jog az élethez való joggal egységben azt biztosítja, hogy ne lehessen emberi életek értéke között jogilag különbséget tenni. Emberi méltósága és élete mindenkinek érinthetetlen, aki ember, függetlenül fizikai és szellemi fejlettségétől, illetve állapotától, és attól is, hogy emberi lehetőségéből mennyit valósított meg, és miért annyit.² A méltósághoz való jognak részét képezi az is, hogy minden embert másokkal egyenlő méltóságú személyként kell kezelni, vagyis az egyes emberek és embercsoportok között tilos indokolatlan, ésszerűtlen különbséget tenni.³

Az Alkotmánybíróság az ember életét és méltóságát egységben szemlélte, ami azt jelenti, nem választhatók külön az ember társadalmi és biológiai dimenziójához fűzhető jogok. Az emberi méltósághoz fűződő jog az alkotmánybírói gyakorlatában nem a személy szubjektumától függő méltóságérzethez kapcsolódott, hanem azt jelentette, hogy a jog az életet az emberi minőséggel együtt ismeri el, és kapcsol ahhoz elidegeníthetetlen jogokat. *Az Alkotmánybíróság szerint az emberi méltósághoz való jog a természetes személyek autonómiáját jelenti, az önrendelkezésüknek egy olyan, mindenki más rendelkezése alól kivont magja van, amelynél fogva az ember alany marad, s nem válhat eszközzé vagy tárggyá.* A méltósághoz való jognak ez a felfogása különbözteti meg az embert a jogi személyektől, amelyek teljesen szabályozás alá vonhatók, nincs érinthetetlen lényegük.

5.2.3. A hátrányos megkülönböztetés tilalma, a fogyatékossgal élő személyek védelme

Az Alaptörvény XV. cikkének (2) bekezdése tartalmazza a diszkrimináció tilalmát, mely szerint Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékossg, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja. Az Alaptörvény XV. cikk (4) bekezdése továbbá előírja, hogy Magyarország az esélyegyenlőség megvalósulását külön intézkedésekkel segíti, a XV. cikk (5) bekezdése emellett külön is kiemeli, hogy Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.

A két évtizedes, töretlen, az Alaptörvény fenti rendelkezése alapján továbbra is irányadónak tekinthető alkotmánybírói gyakorlat rögzíti, hogy a *hátrányos megkülönböztetés tilalma* arra vonatkozik, hogy a jognak mindenkit egyenlőként, egyenlő méltóságú személyként kell kezelnie, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével kell a jogosultságok és kedvezmények elosztásának szempontjait meghatározni. A megkülönböztetés alkotmányossága tekintetében az Alkotmánybíróság két mércét alkalmazott. Az alkotmányos alapjogok tekintetében megvalósuló egyenlőtlen bánásmód esetén annak alkotmányossága az alapvető jogok

² Lásd: 64/1991. (XII. 17.) AB határozat

³ HALMAI GÁBOR ÉS TÓTH GÁBOR ATTILA (szerk.): Emberi jogok, Osiris Kiadó Budapest, 2003. 269. o., SÁRI JÁNOS-SOMODY BERNADETT: Alapjogok, Alkotmánytan II. Osiris Kiadó, Budapest 2008. 64. és 85. o.

korlátozására irányadó szükségességi-arányossági teszt alapján ítélt meg. Bár az Alkotmány – ahogyan az Alaptörvény is – szövegszerűen csak az alapvető jogok tekintetében tiltotta a hátrányos megkülönböztetést, az Alkotmánybíróság szerint e tilalom, ha a megkülönböztetés sérti az emberi méltósághoz való alapvető jogot, kiterjed az egész jogrendszerre.

Az Alaptörvény XV. cikk (4) bekezdése szerint Magyarország az esélyegyenlőség megvalósulását külön intézkedésekkel segíti. Az Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdése rögzíti, hogy Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a *fogyatékossgal élőket*. Az Alaptörvény tehát az időseket és a fogyatékossgal élőket gondoskodásra szoruló és külön védelmet igénylő csoportként emeli ki. Az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében rögzített a hátrányos megkülönböztetés általános tilalma alóli kivételt jelent az Alaptörvény idézett rendelkezése, amelyek alapján Magyarország az esélyegyenlőtlenségek kiküszöbölését célzó intézkedéseket is tesz. E rendelkezés értelmében az egyenlőség tartalmi megvalósulását szolgáló, az esélyegyenlőtlenség felszámolása érdekében tett pozitív megkülönböztetés megengedett. Az esélyegyenlőség elősegítése az állam részéről egy jogi lehetőséget biztosít, ugyanakkor bizonyos, valamely tulajdonságuk (pl. életkor, betegség, fogyatékossg) okán sajátos, kiszolgáltatottabb helyzetük miatt objektíve hátrányba kerülő személyek csoportjainál az állami beavatkozás *nem fakultatív feladat*: az állam köteles hatékony lépéseket tenni az eredendően, súlyosan egyenlőtlen helyzet felszámolására. Az alkotmánybíróági esetjog szerint az állam szabadságot élvez abban, hogy milyen módon, milyen jogi, normatív és anyagi eszközökkel teljesíti az esélyegyenlőség előmozdítására vonatkozó alkotmányos kötelezettségét, mint államcél: e körben mérlegelni lehet az eszközök megválasztásában az állam teherbíró képességét.

5.2.4. A nemzetközi emberi jogi kötelezettségek érvényesítése

Az Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdése értelmében Magyarországnak a nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítania kell a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját, jelen esetben azt, hogy a magyar jogi szabályozás megfeleljen a CRPD által felállított és a Bizottság által jelzett kötelezettségeknek. Ebbe nemcsak az tartozik bele értelemszerűen, hogy a jogrendszerben nem maradhatnak olyan szabályok, amelyek nem egyeztethetőek össze az CRPD rendelkezéseivel, hanem az is, hogy ahol szükséges, ott a jogalkotó érdemi és hatékony lépéseket tegyen a hiányzó szabályozás megalkotása érdekében.

A CRPD 4. cikke értelmében általános kötelezettségek körébe tartoznak a következők

1. A részes államok kötelezettséget vállalnak arra, hogy biztosítják és elősegítik valamennyi alapvető emberi jog és szabadság teljes megvalósulását valamennyi fogyatékossgal élő személy számára, a fogyatékossg alapján történő bármiféle hátrányos megkülönböztetés nélkül. Ennek érdekében a részes államok vállalják, hogy:

a) meghoznak minden megfelelő jogalkotási, közigazgatási és egyéb intézkedést a jelen Egyezményben foglalt jogok végrehajtása érdekében;

b) megtesznek minden megfelelő intézkedést, ideértve a jogalkotási lépéseket a fogyatékossgal élő személyek hátrányos megkülönböztetését tartalmazó törvények, rendelkezések, szokások és gyakorlat módosítása vagy eltörlése érdekében;

c) figyelembe veszik a fogyatékossgal élő személyek emberi jogainak védelmét és előmozdítását valamennyi politika és program során;

d) tartózkodnak minden olyan cselekedetben és gyakorlatban való részvételtől, amely nem összeegyeztethető a jelen Egyezménnyel, és biztosítják, hogy a hatóságok és közintézmények a jelen Egyezménnyel összhangban tevékenykedjenek;

e) minden megfelelő intézkedést meghoznak bármely személy, intézmény vagy magánvállalkozás által a fogyatékossg alapján történő hátrányos megkülönböztetés felszámolása érdekében;

f) kutatásokat és fejlesztéseket valósítanak meg vagy segítenek elő az egyetemesen tervezett áruk, szolgáltatások, eszközök és létesítmények vonatkozásában, a jelen Egyezmény 2.

cikkében meghatározottak szerint, amelyek a lehető legkisebb változtatással és anyagi ráfordítással megfelelnek a fogyatékossgal élő személyek speciális igényeinek, elősegítve felhasználhatóságukat és használatukat, valamint elősegítik az egyetemes tervezést a szabványok és irányelvek kidolgozása során;

g) kutatásokat és fejlesztéseket valósítanak meg, vagy segítenek elő a fogyatékossgal élő személyek számára alkalmas új technológiák, beleértve az információs és kommunikációs technológiákat, a közlekedést/mozgást segítő eszközök, készülékek és segédeszközök elérhetőségének és használatának előmozdítására, elsőbbséget biztosítva az elérhető költséggel járó technológiáknak;

h) hozzáférhető információkat biztosítanak a fogyatékossgal élő személyek számára a közlekedést segítő eszközökről, a készülékekről és segédeszközökről, ideértve az új technológiákat, csakúgy, mint a segítségnyújtás, támogató szolgáltatások és szolgálatok más formáiról;

i) előmozdítják a jelen Egyezményben foglalt jogok oktatását a fogyatékossgal élő személyekkel foglalkozó szakemberek és alkalmazottak számára az e jogok által biztosított jobb segítség- és szolgáltatásnyújtás érdekében.

2. Tekintettel a gazdasági, társadalmi és kulturális jogokra minden részes állam vállalja, hogy a rendelkezésre álló erőforrásai felső határáig, és, szükség esetén, a nemzetközi együttműködés keretében, intézkedéseket tesz e jogok teljes megvalósításának fokozatosan történő elérése érdekében, fenntartás nélkül, a nemzetközi joggal összhangban, a jelen Egyezményben foglalt kötelezettségek haladéktalan alkalmazására.

3. A jelen Egyezmény végrehajtására irányuló jogalkotás és politikák kidolgozása és végrehajtása során, továbbá a fogyatékossgal élő személyeket érintő kérdésekkel kapcsolatos más döntéshozatali eljárásokban a részes államok szorosan egyeztetnek, amelybe aktívan bevonják képviselői szervezeteiken keresztül a fogyatékossgal élő személyeket, ideértve a fogyatékossgal élő gyermekeket is.

4. A jelen Egyezményben semmi nem értelmezhető úgy, mint ami befolyásolja a részes állam jogának, vagy az adott részes állam vonatkozásában hatályos nemzetközi jognak a fogyatékossgal élő személyek jogainak hatékonyabb szabályozását biztosító rendelkezéseit. A jelen Egyezményben részes államok joga, szerződése, szabályozása vagy szokásai által elismert, vagy tartalmazott emberi jogok és alapvető szabadságok nem korlátozhatók vagy csorbíthatók arra hivatkozással, hogy a jelen Egyezmény az adott jogokat, vagy szabadságokat nem, vagy csak kisebb mértékben ismeri el.

5. Jelen Egyezmény rendelkezései mindenféle korlátozás vagy kivétel nélkül a szövetségi államok valamennyi részére vonatkoznak.

5.3. Az ügy érdeme tekintetében

Az Ajbt. 1. § (3) bekezdése értelmében az alapvető jogok biztos tevékenysége során – különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával – *megkülönböztetett figyelmet fordít a 2007. évi XCII. törvénnyel kihirdetett, a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény végrehajtásának segítésére, védelmére és ellenőrzésére.*

A szerződések jogáról szóló Bécsi szerződés⁴ 31. cikke értelmében a szerződést jóhiszeműen, kifejezéseinek szövegösszefüggésükben szokásos értelme szerint valamint *tárgya és célja figyelembevételével kell értelmezni.* A fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ Egyezmény 1. cikke értelmében *az Egyezmény célja* valamennyi emberi jog és alapvető szabadság teljes és egyenlő gyakorlásának előmozdítása, védelme és biztosítása valamennyi fogyatékossgal élő személy számára, *és a velük született méltóság tiszteletben tartásának előmozdítása.* Az Egyezmény alapelvei között elsőként említi továbbá, hogy *a fogyatékossgal élő személyeket is megilleti a veleszületett méltóság, az egyéni autonómia tisztelete, beleértve a saját döntés meghozatalának szabadságát és a személyek*

⁴ Magyarországon kihirdette a 1987. évi 12. törvényerejű rendelet

*függetlenségét.*⁵ Ebből következően a jelentés tartalmában az emberi méltóság alapjogi védelmének primátusából vezeti le a fogyatékossgal élő személyeket megillető további és felhívott alapjogok érvényesülésének problémáit.

Mindehhez kapcsolódóan szeretném kiemelni, hogy a fogyatékossgtudomány szakértői szerint paradigmaváltást jelent az Egyezmény elfogadása. Nagy előrelépést jelentett a fogyatékossgal élő személyek jogainak orvosi szemléletéről a szociális szemléletre való áttérés, azonban ezt követte *az újabb lépés: az emberi jogi megközelítés alapján való gondolkodás.* Az emberi jogi szemlélet lényege az inkluzív (az alany autonómiájának a szociális közegben való érvényesülése) és szubsztanciális (lényegi, a fogyatékos embert, mint az emberi jogok alanyát, és nem tárgyát szem előtt tartó) gondolkodásmód.⁶

Az ombudsman alkalmas arra, hogy a maga semleges és kiegyensúlyozó, közvetítő szerepével, illetve a kizárólag az alapjogvédelemre fókuszáló tevékenységével, az ENSZ nemzeti emberi jogi intézményeként valós tartalmat adjon a CRPD-ben foglaltaknak. Annak az Egyezménynek, amely korszakalkotó módon – a nemzetközi emberi jogi standardoknak is megfelelően – további előrelépéseket generálna a fogyatékossgal élő emberek alapvető emberi jogainak érvényesülésében.

5.3.1. Az egyenlő esélyű hozzáférés és a munkavállaláshoz kapcsolódó kötelezettségek

A CRPD Hozzáférhetőségről szóló 9. cikke értelmében a fogyatékossgal élő személyek önálló életvitelének és az élet valamennyi területén történő teljes körű részvételének lehetővé tétele érdekében a részes államok *megfelelő intézkedéseket tesznek, hogy másokkal azonos alapon biztosítsák a fogyatékossgal élő személyek számára a fizikai környezethez, a közlekedéshez, az információhoz és kommunikációhoz, beleértve az információs és kommunikációs technológiákat és rendszereket, valamint más, nyilvánosan hozzáférhető vagy rendelkezésre álló lehetőségekhez és szolgáltatásokhoz való hozzáférést, mind városi, mind vidéki területeken.* Ezek az intézkedések, amelyek magukban foglalják a hozzáférési akadályok és korlátok beazonosítását és felszámolását, többek között az elektronikus szolgáltatásokra is kiterjednek.

A részes államok szükséges intézkedéseket hoznak továbbá *az akadálymentes információs és kommunikációs technológiák és rendszerek tervezésének, fejlesztésének, előállításának és terjesztésének korai szakaszban történő elősegítésére* annak érdekében, hogy ezek a technológiák és rendszerek hozzáférhetővé tétele minimális költséggel járjon.⁷

A CRPD által meghatározott „*egyetemes tervezés*” (*universal design*) irányelve szerint pedig a termékek, a környezet, a programok és szolgáltatások oly módon történő tervezését értjük, hogy azok minden ember számára a lehető legnagyobb mértékben hozzáférhetőek legyenek: adaptálás, vagy speciális tervezés szükségessége nélkül. Az egyetemes tervezés nem zárhatja ki a fogyatékossgal élő személyek csoportjai számára szükséges támogató-segítő eszközök és technológiák indokolt esetben történő használatát.⁸

Az ENSZ Fogyatékosügyi Bizottsága 2014 májusában bocsátotta ki az CRPD 9. cikkéhez (Hozzáférhetőség) fűzött Általános megjegyzését [General comment no. 2.(2014)]⁹, amely leszögezi, hogy az egyenlő esélyű hozzáférés a fogyatékos személyek számára *az önálló életvitel és annak feltétele, hogy a társadalom teljes, valamint egyenértékű tagjai lehessenek.* A fizikai környezethez, közlekedéshez, információhoz és kommunikációhoz – beleértve az információs és kommunikációs technológiákat és rendszereket –, a nyilvánosság számára nyitva és rendelkezésre

⁵ ENSZ Egyezmény 3. cikk a) pont

⁶ Theresia Degener, az ENSZ Fogyatékosügyi Bizottságának alelnöke, az ENSZ Egyezmény kidolgozásának aktív résztvevője; 2013. január, Trier, Academy of European Law

⁷ CRPD 9. cikk 2 pont h) alpont

⁸ CRPD 2. cikk

⁹ http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD/C/GC/2&Lang=en (letöltés 2015.03.04.)

álló létesítményekhez és szolgáltatásokhoz való hozzáférhetőség hiányában a fogyatékossgal élő személyek nem egyenlő esélyekkel vehetnek részt a társadalmi életben.¹⁰

A dokumentum a részes államok kötelezettségei kapcsán rögzíti, hogy¹¹

- a hozzáférhetőség megvalósítását fokozatos végrehajtással is biztosíthatják a részes államok, az akadályok és a korlátok rövid- és középtávú tervek alapján, hatékony módszerrel való lebontásával; mindezt folyamatosan és rendszerezetten, fokozatosan és egyenletes eloszlásban;
- a részes államok kötelesek elfogadni, kihirdetni és monitorozni a nemzeti hozzáférhetőségi standardjaikat; első lépésként egy megfelelő jogi keretrendszert kell kialakítaniuk; a részes államoknak vállalniuk kell a jogszabályok átfogó – hozzáférhetőségi szempontú – vizsgálatát a joghézagok azonosítása és monitorozása, valamint a végrehajtás érdekében;
- a részes államok segítségével lehet a hozzáférhetőségi standardok főáramának olyan meghatározása, amelyek több területet is felölelnek;
- szükséges lenne a hozzáférhetőség minimum követelményeit meghatározni a köz és a magán szféra vállalatai által, a különböző fogyatékossgal élő személyeknek nyújtott szolgáltatásaik vonatkozásában;
- a részes államoknak szem előtt kell tartaniuk a fogyatékossgal alapján való diszkrimináció tilalmát, és amennyiben szükséges, módosítani a vonatkozó jogszabályokat;
- a részes államoknak meg kell vizsgálniuk a közbeszerzési jogszabályaikat is annak érdekében, hogy azok tartalmazzák-e a hozzáférhetőség követelményeit;
- a részes államok fogadjanak el akció tervek és stratégiákat a hozzáférhetőség akadályainak azonosítására, határidők meghatározásával és a humán valamint az anyagi erőforrások rendelkezésre bocsátásával.

Az államnak, a társadalom szervezeteinek és tagjainak oly módon kell tevékenységüket végezni, hogy az ne okozhasson olyan károsodást, amely fogyatékossgal kialakulásához vezet, illetve *olyan körülményeket kell létrehozni, amelyben a fogyatékos emberek képesek lesznek teljesebb életre és a fogyatékossgukból fakadó terheik csökkenthetőek.*¹² A tervezési, döntési folyamatok során kiemelten kell kezelni a fogyatékos személyek sajátos szükségleteit, és *figyelemmel kell lenni arra, hogy a fogyatékos személyek a bárki által igénybe vehető lehetőségekkel csak különleges megoldások alkalmazása esetén élhetnek.* A fogyatékos személyeket érintő döntések során tekintettel kell lenni arra, hogy a fogyatékos személyek a társadalom és a helyi közösség egyenrangú tagjai, ezért *meg kell teremteni azokat a feltételeket, amelyek lehetővé teszik számukra a társadalmi életben való részvételt.*¹³

Az állam köteles gondoskodni a fogyatékos személyeket megillető jogok érvényesítéséről, a fogyatékos személyek hátrányait kompenzáló intézményrendszer működtetéséről a nemzetgazdaság mindenkorai lehetőségeivel összhangban.¹⁴

A CRPD 27. cikke a Munkavállalás és foglalkoztatás címszó alatt a következőket deklarálja:

1. A részes államok *elismerik a fogyatékossgal élő személyek munkavállaláshoz való jogát, másokkal azonos alapon; ez magában foglalja egy, a fogyatékossgal élő személyek számára nyitott, befogadó és hozzáférhető munkaerő-piacon szabadon választott és elfogadott munka révén nyerhető megélhetés lehetőségének jogát.* A részes államok védik és segítik a munkához való jog érvényesülését –

¹⁰ General comment no2 (2014) I.1.

¹¹ General comment no2 (2014) III.

¹² Fot. 2. § (1) bekezdés

¹³ Fot. 2. § (3)-(4) bekezdés

¹⁴ Fot. 2. § (5) bekezdés

ideértve azokat is, akik a munkavégzés ideje alatt váltak fogyatékosná –, azáltal, hogy megteszik a szükséges lépéseket, akár törvényalkotás útján is, annak érdekében, hogy többek között:

a) megtiltsanak mindennemű, a fogyatékoság alapján történő, a munkavállalás bármely formájával kapcsolatos hátrányos megkülönböztetést, beleértve a munkaerő-toborzás, az alkalmazás és a foglalkoztatás feltételeit, a foglalkoztatás folytonosságát, a szakmai előmenetelt, valamint a biztonságos és egészséges munkakörülményeket;

b) a fogyatékosággal élő személyek méltányos és kedvező munkafeltételekhez való jogát másokkal azonos alapon védjék, beleértve az esélyegyenlőséget és az azonos értékű munkáért járó azonos díjazást, a biztonságos és egészséges munkakörülményeket, beleértve a zaklatás elleni védelmet és a sérelmek orvoslását; (...)

i) biztosítsák, hogy a munkahelyen ésszerű elhelyezés legyen biztosítva a fogyatékosággal élő személyek számára.

A CRPD 2. cikke értelmében a *fogyatékoság alapján történő hátrányos megkülönböztetés* a fogyatékoságon alapuló bármilyen különbségtételt, kizárást vagy korlátozást jelent, amelynek célja vagy hatása valamennyi emberi jog és alapvető szabadság másokkal azonos alapon történő elismerésének, élvezetének vagy gyakorlásának csorbítása vagy semmibe vétele a politikai, a gazdasági, a szociális, a kulturális, a civil élet terén, vagy bármely egyéb területen. *Ez a hátrányos megkülönböztetés minden formáját magában foglalja, egyebek között az ésszerű alkalmazkodás megtagadását.*

Az ésszerű alkalmazkodás az elengedhetetlen és megfelelő módosításokat és változtatásokat jelenti, amelyek nem jelentenek aránytalan és indokolatlan terhet, és adott esetben szükségesek, hogy biztosítsák a fogyatékosággal élő személy alapvető emberi jogainak és szabadságainak a mindenkit megillető, egyenlő mértékű élvezetét és gyakorlását.

Az Alaptörvény XII. cikke értelmében *mindenkinek joga van a munka és a foglalkozás szabad megválasztásához, valamint a vállalkozáshoz. Képességeinek és lehetőségeinek megfelelő munkavégzéssel mindenki köteles hozzájárulni a közösség gyarapodásához.* Magyarország törekszik megteremteni annak feltételeit, hogy minden munkaképes ember, aki dolgozni akar, dolgozhasson.

Az Mt. 51. § (5) bekezdése kimondja, hogy a fogyatékosággal élő személy foglalkoztatása során gondoskodni kell az *ésszerű alkalmazkodás* feltételeinek biztosításáról. A Fot. a Foglalkoztatás címszó alatt a következőket rögzíti:

A foglalkoztatást biztosító *munkáltató köteles biztosítani a munkavégzéshez szükséges mértékben a munkahelyi környezetet*, így különösen a munkaeszközök, berendezések megfelelő átalakítását. Az átalakítással kapcsolatos költségek fedezésére a központi költségvetésből támogatás igényelhető.

A munkáltató a fogyatékos személy munkához jutásának elősegítése érdekében – a felvételi eljárás során – *köteles biztosítani az egyenlő eséllyel hozzáférhető környezetet.* A munkáltatót ez utóbbi kötelezettség abban az esetben terheli, amennyiben

a) a megüresedett álláshelyet nyilvánosan meghirdette,

b) az álláshelyre a fogyatékos személy oly módon jelentkezett, hogy jelezte a meghallgatáshoz szükséges speciális igényeit, és

c) azok biztosítása a munkáltató számára nem jelent aránytalanul nagy terhet. Aránytalanul nagy tehernek minősül az, ha a kötelezettség teljesítése a munkáltató működését ellehetetleníti.¹⁵

Fontosnak tartom rögzíteni, hogy a munkavállalás, és a munkavállaláshoz való jog lényegi tartalmát adó garanciák érvényesülése a fogyatékos személyek esetében is kiemelt jelentőséggel bír társadalmi befogadásuk és az önálló életvitel szempontjából. Mind a fogyatékos személyek, mind pedig nem fogyatékos munkatársaik számára a közös munka olyan eredményes tapasztalatokkal járhat, amelyek ahhoz a szemléletmód-váltáshoz vezetnek, amelyet a CRPD is képvisel. A munka területe tehát egy olyan tér, amely a fogyatékos személyek társadalmi befogadását támogatja és elősegíti, miközben olyan – mind mentális mind pedig fizikai – akadályok azonosíthatók és háríthatók el, amelyek az egyenlő bánásmód követelményét sértve hosszú időn át rögzültek,

¹⁵ Fot. 15. § (2)-(4) bekezdések

elzárva ezzel a fogyatékos személyek esélyét a teljes és hatékony, másokkal egyenlő társadalmi szerepvállalástól.

Ezen társadalmi szerepvállalás körébe sorolható a teherbíró képesség és a gazdaságban való részvétel alapján meghatározott adózás, mint „közteherviselés”, vagyis a közös szükségletek fedezéséhez való hozzájárulás.

Az Alaptörvény XXII. cikke szerint *képességeinek és lehetőségeinek megfelelő munkavégzéssel mindenki köteles hozzájárulni a közösség gyarapodásához; a XXX. cikk értelmében pedig a teherbíró képességének, illetve a gazdaságban való részvételének megfelelően mindenki hozzájárul a közös szükségletek fedezéséhez.* Az utóbbi cikkhez fűzött kommentár szerint e cikk a korábbi Alkotmányban közteherviselésnek nevezett kötelezettségről rendelkezik, amely a közös szükségletekhez való hozzájárulást hangsúlyozza. Ugyanakkor az Alaptörvény a kötelezetti kör meghatározásánál az általános *mindenki* kifejezést használja, amely ezáltal állampolgársági megkötés nélkül valamennyi természetes és jogi személyre, valamint más szervezetekre vonatkozik. A közös szükségletekhez való hozzájárulás tekintetében az Alaptörvény főszabályként két tényezőt vesz figyelembe: az egyik a teherbíró képesség, a másik a gazdaságban való részvétel. A közös szükségletként történő megfogalmazás egyben jól tükrözi, hogy *valójában nem kizárólag az állam célját szolgálja a befizetés, hanem az állam által nyújtott gazdasági, szociális és kulturális szolgáltatásokat is ebből finanszírozzák, ami már közösségi érdek, és összefügg a társadalmi szolidaritás és a vásárolt jog elvével.*

Ugyanezt erősítette meg az Alkotmánybíróság is, amikor kimondta, hogy az adó elsődleges rendeltetése, hogy az adófizetés révén a természetes és jogi személyek a jövedelmi és vagyoni viszonyaiknak megfelelően hozzájáruljanak a közterhekhez, azaz megteremtsék a pénzügyi fedezetet az állami szervek fenntartásához, illetőleg – az állami újraelosztás révén – a különböző közérdekű feladatok ellátásához. Emellett azonban az adó – bár másodlagosan, de egyáltalán nem elhanyagolhatóan – az állami gazdaságpolitikának is fontos eszköze, amelynek segítségével a törvényalkotó direkt vagy indirekt módon orientálni tudja a gazdasági élet szereplőit.¹⁶

Az Mt. és a Fot. fentebb idézett rendelkezései ugyan a munkáltató kötelezettségeként határozzák meg, hogy biztosítsa a fogyatékos munkavállaló számára az egyenlő eséllyel hozzáférhető munkakörülményeket, tekintettel azonban arra, hogy az adózás, mint a közös szükségletekhez való hozzájárulás a teherbíró képességétől és a gazdaságban való részvételétől függően mindenkinek Alaptörvényben rögzített kötelessége, így álláspontom szerint nélkülözhetetlen, hogy annak egyik eszközét, jelen ügyben a pénztárgép használatát, a vak és látássérült munkavállalók számára – akár amint azt az államtitkár is előirányozta, jogszabályi előírással ösztönözve – is egyenlő eséllyel hozzáférhetővé, azaz akadálymentessé tegyék. Fontos azt is kiemelnem, hogy előremutató a tárca együttműködési szándéka, amely szerint számítanak az MVGYOSZ munkatársainak fejlesztési javaslataira azon követelmények meghatározása vonatkozásban, amelyek a pénztárgépek vak és gyengénlátó személyek általi alkalmazhatóságát garantálják. Ezen együttműködés ugyanis a CRPD azon alapvető szemléletét tükrözi, amely az érintett fogyatékos személyek bevonását, aktív részvételét szorgalmazza.

Mindemellett hangsúlyozandó, hogy a CRPD alapelvei, mint a veleszületett méltóság, az egyéni autonómia tisztelete (beleértve a saját döntés meghozatalának szabadságát és *a személyek függetlenségét*), a hátrányos megkülönböztetéstől való mentesség; *teljes és hatékony társadalmi részvétel és befogadás*; a fogyatékossgal élő személyek *különbözőségének tisztelete és elfogadásuk* az emberi sokszínűség, valamint az emberiség részeként; *esélyegyenlőség; hozzáférhetőség*, a CRPD valamennyi rendelkezése mögött általános érvénnyel ható, a részletszabályokon végighúzódozó, az egyes normák háttérét jelentő alapvető követelmények. Az alapelvek mellett a CRPD 9. cikke a Hozzáférhetőségről, 19. cikke az Önálló életvitel és a közösségbe való befogadás címmel, valamint a 27. cikk a Munkavállalásról és a foglalkoztatásról kellő alappal hivatkozható, amelyek

¹⁶ 31/1998. (VI. 25.) AB határozat

alapján látható, hogy az online pénztárgépek egyenlő esélyű hozzáférése, akadálymentessége garantálja a fogyatékos személyek ezen további emberi jogainak érvényesítését. Álláspontom szerint a fentiekben részletezett alapelveknek – úgymint az ésszerű alkalmazkodás, az egyenlő bánásmód követelménye, az egyenlő esélyű hozzáférés, a foglalkoztatástól elválaszthatatlan adózási tevékenység, amely egyben Alaptörvényben rögzített kötelezettség – érvényesülnie kell, ellenkező esetben alapjogi sérelem merül fel.

A fentiek alapján megállapítom, hogy azon jogalkalmazási gyakorlat, amely szerint a meghatározott szolgáltatás csoportba tartozó szolgáltatást végző adóalanyok nyugtaadási kötelezettségüknek kizárólag online pénztárgéppel tehetnek eleget, ugyanakkor az előírt berendezés számukra nem egyenlő eséllyel hozzáférhető, a jogbiztonság követelményével összefüggésben visszásságot idéz elő, és ugyancsak visszásságot okoz a minden embert egyenlő mértékben megillető emberi méltósághoz való joggal, az egyenlő bánásmód követelményével, a fogyatékossgal élő személyek kiemelt védelmének állami kötelezettségével összefüggésben, továbbá nem felel meg a CRPD 4. cikkéből eredeztethető nemzetközi kötelezettségeknek sem.

6. Intézkedéseim

A vizsgálatom során feltárt alapjoggal összefüggő visszásság megszüntetése és bekövetkezése lehetőségének jövőbeni megelőzése érdekében az Ajbt. 37. §-a alapján felkérem a *nemzetgazdasági minisztert*, hogy a jelentésben tett megállapítások alapján, az érintett érdekképviselői szervezetek bevonásával – az általuk tett javaslatok, valamint a rendelkezésre álló lehetőségek egyidejű figyelembevételével – fontolja meg a Pénztárgéprendelet módosításának a kezdeményezését annak érdekében, hogy a jogszabály előírásai a vak és gyengénlátó személyek számára is biztosítsák az egyenlő eséllyel alkalmazás lehetőségét.

Budapest, 2017. június 30.

Székely László

